

Innst. 282 S

(2016–2017)

Innstilling til Stortinget fra familie- og kulturkomiteen

Dokument 8:46 S (2016–2017)

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ketil Kjenseth, Trine Skei Grande, Andre N. Skjelstad, Ola Elvestuen og Pål Farstad om Anno 2020 – Et krafttak for den immaterielle kulturar- ven

Til Stortinget

Sammen drag

Norge ratifiserte i 2007 UNESCO-konvensjonen om vern av den immaterielle kulturarven. Mye har skjedd siden da, men få konkrete tiltak har ifølge forslagsstillerne blitt iverksatt for å stimulere til mer aktivitet og for å sikre den økonomiske hverdagen til dem som arbeider med kulturarven.

Den immaterielle kulturarven står i motsetning til den materielle og er forstått som kulturelle uttrykksformer mennesker gjør eller uttrykker: handlinger, prosesser og såkalt «taus kunnskap» – alt det som ligger imellom det man skaper. Det dreier seg om kunnskapene i fingrene, språklige uttrykksformer, trosforestillinger, fortellinger, myter og historier.

Forslagsstillerne viser til at den immaterielle kulturarven er uløselig knyttet til folkelige uttrykksformer innenfor rammene av en nasjonal kultur og en majoritetskultur. Endringer i det norske samfunnet utfordrer naturlig nok synet på hva kultur og kulturarv skal være, og hva slags uttrykksformer man skal prioritere. Men i debatten om den immaterielle kulturarven har Norge et særskilt ansvar for å verne og videreføre skjøre uttrykksformer som er truet av globalisering og kommersialisering, det være seg treskjæring, bunadssøm eller tredreining.

Ifølge forslagsstillerne finnes det fremdeles store hull i kunnskapen om kulturarven. Forslagsstillerne mener det er behov for en utredning om de økonomiske forholdene til tradisjonshåndverkere i Norge i dag, med konkrete satsinger for arbeidet fremover. En utredning kan bidra til å øke bevisstheten om feltet og prioriterte satsinger og i større grad styrke og anerkjenne den norske kulturarven. Forslagsstillerne ønsker en utredning som ser på alle de næringspolitiske sidene ved den immaterielle kulturarven. Økonomien til tradisjonshåndverkere bør styrkes gjennom flere økonomiske og skattemessige fordeler.

Forslagsstillerne fremmer følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen fremme forslag til momskompensasjon eller redusert moms på tradisjonshåndverk og kulturhåndverk.
2. Stortinget ber regjeringen sikre flere stipendiatorordninger gjennom Statens kunstnerstipend og Norsk håndverksinstitutt, for å styrke egenutviklingen og formidlingen som gjøres både av unge og eldre tradisjonshåndverkere og kulturarbeidere.
3. Stortinget ber regjeringen iverksette et eget verdiskapingsprogram med friske midler og tiltak for tradisjonshåndverkerne, gjennom økte prosjektmidler til Norsk kulturfond.
4. Stortinget ber regjeringen gjøre det enklere for flere bedrifter å ta inn lærlinger i tradisjonshåndverksfag, for eksempel ved fritak for arbeidsgiveravgift for lærlinger eller økt lærlingtilskudd.»

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Arild Grande, Lasse Juliussen, Hege Haukeland Liadal og

Sonja Mandt, fra Høyre, lederen Svein Harberg, Kårstein Eidem Løvaas og Mette Tønder, fra Fremskrittspartiet, Anders Anundsen og Ib Thomsen, og fra Kristelig Folkeparti, Geir Jørgen Bekkevold, er enig med forslagsstillerne i at det er viktig å ivareta den immaterielle kulturarven på en best mulig måte, og at dette ikke gjøres godt nok i dag. Komiteen viser til at vi har et stort ansvar for å verne, ivareta og formidle informasjon om denne viktige delen av norsk kultur og kulturliv for fremtiden, og at det bør tilrettelegges slik at dette skjer. Komiteen er kjent med de utfordringer som finnes på feltet, at det er mange små uttrykksformer som trues av kommersialisering og utflagging til lavkostland, og at det er utfordringer når det gjelder rekruttering og det å skape lønnsomhet som et yrke.

Komiteen mener at økt digitalisering er viktig, og viser til at det gjøres en stor innsats når det gjelder dette, men at det likevel er lenge igjen til vi er i mål. Både frivillige organisasjoner, som for eksempel det viktige arbeidet Slekt og Datas medlemmer gjør når det gjelder digitalisering av kirkebøker, og de etablerte institusjonenes arbeid med å gjøre tilgjengelig sitt materiale er nødvendige bidrag til å ta vare på historien. Komiteen mener at alle aktuelle institusjoner bør bestrebe seg på å øke sin innsats for digitalisering, slik at mest mulig blir tilgjengelig og tatt vare på, samtidig som det opprinnelige materialet bevares i våre arkiv for fremtiden. Komiteen viser også til Riksrevisjonens rapport om digitalisering av kulturarven, Dokument 3:4 (2016–2017), der dette er tema.

Komiteen viser til den utdeling som blir foretatt fra Norsk Kulturfond/Kulturrådet hvert år, der 12 mill. kroner fordeles til konkrete kulturvernporsjekter. Det er positivt, slik komiteen ser det, at det i 2015 ble satset 2 mill. kroner til prosjekter innenfor den immaterielle kulturarven, og komiteen mener at dette bør vurderes som en fast tildeling. Komiteen mener det er viktig at både privatpersoner, organisasjoner, forlag og institusjoner uten statsstøtte kan søke, da den immaterielle kulturarven ofte ivaretas av disse. Komiteen viser til at det er opprettet et nettsted «Immateriell kulturarv» av Kulturrådet, og mener dette er en positiv utvikling for feltet.

Håndverkerens situasjon

Komiteen viser til Norges Husflidslags kurslærerundersøkelse fra 2005 om alder på kursholdere og lærere innenfor bunadstilvirkning, og deler forslagsstillerne bekymring over at over 90 prosent av disse var over 51 år, og 47 prosent var over 61 år. Komiteen viser også til at per i dag er det 41 tradisjonshåndverk som er truet, og merker seg konklusjonen i rapporten fra Utdanningsdirektoratets «Lenge leve håndverksfag» fra 2016, som var at staten må

ta ansvar for utdanningstilbud i disse tradisjonelle håndverksfagene.

Komiteen er kjent med at rekruttering av lærlinger til små håndverksfag er en utfordring i mange land, og viser spesielt til Norden, som kan ha tilsvarende kulturarv å ivareta, og som kan sammenlignes med Norges. Det er viktig med godt samarbeid, utveksling av kunnskap, hospitering og informasjon, og komiteen oppfordrer til dette.

Komiteen viser til at forslagene som fremmes, kan ha store budsjettmessige konsekvenser, og kan derfor ikke støtte disse nå.

Komiteen viser til at noen land ser ut til å lykkes bedre enn vi i Norge i det å utdanne i små håndverksfag. Det er etter det komiteen er kjent med, så stor mangel på kompetanse på noen felt at dette må søkes utenfor Norge. Komiteen viser til rapporten til 25 BSCP, Baltic Sea Parliamentary Conference 2015/2016 om kultur, der særlig dette med å ivareta gamle bygninger og små håndverksfag ble framhevet. Flere av Østersjølandene har dyktige håndverkere som Norge får bistand fra i dag, og komiteen mener det er viktig å lære hvordan disse får rekruttert til fagene som det er behov for i Norge, og vurdere tiltak som kan settes inn.

Komiteen mener det også er grunn til bekymring over at flere av våre tradisjonelle håndverksfag utkonkurreres av import fra lavkostland, og at Norge da mister viktig kompetanse og historie. Komiteen er kjent med at det er flere fagskoler som spesielt ivaretar små håndverksfag, og mener det er viktig med god informasjon om mulighetene som finnes, slik at flere søker seg til dette.

Komiteen viser til at det ofte er enkeltmannsbedrifter som driver med små håndverksfag, og dette gjør det vanskelig å ta inn lærlinger i bedriften da inntjeningen ofte kan være dårlig. Komiteen er enig med forslagsstillerne i at dette bør det sees nærmere på, og fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen vurdere en forenkling av regelverket om inntak av lærlinger i tradisjonshåndverksfag/små håndverksbedrifter og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Komiteen samstemmer i betydningen av kunnskapsformidling og rekruttering til små og tradisjonelle håndverksfag. Komiteen vil samtidig påpeke betydningen av landets mange bygningsvernentre i å fremme og videreføre denne kompetansen. Komiteen vil videre understreke det viktige arbeidet regjeringen har igangsatt for videre styrking av håndverksfagene, for eksempel gjennom yrkesfagløftet, spesielt ved å fremme mer praksisnær opplæring og etableringen av flere lærlingplasser. Komiteen viser også til at regjeringen har igang-

satt et arbeid om ny struktur for yrkesfagene, og har tillit til at tiltak for god rekruttering av lærlinger til små og tradisjonelle håndverksfag blir fulgt opp av regjeringen.

Komiteen anser det som avgjørende for ivaretagelsen av små og tradisjonsrike håndverksfag at arbeid med å forenkle rekruttering og videre tilgjengeliggjøring holdes frem.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité.

Komiteen viser til forslaget og til sine merknader og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

I

Stortinget ber regjeringen vurdere en forenkling av regelverket om inntak av lærlinger i tradisjons- håndverksfag/små håndverksbedrifter og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

II

Dokument 8:46 S (2016–2017) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ketil Kjenseth, Trine Skei Grande, Andre N. Skjelstad, Ola Elvestuen og Pål Farstad om Anno 2020 – Et krafttak for den immaterielle kulturarven – vedlegges protokollen.

Oslo, i familie- og kulturkomiteen, den 9. mai 2017

Svein Harberg

leder

Sonja Mandt

ordfører

Vedlegg

Brev fra Kulturdepartementet v/statsråd Linda C. Hofstad Helleland, datert 16. mars 2017

Svar på brev ang. Anno 2020 – et krafttak for den immaterielle kulturarven

Jeg viser til brev fra Stortingets familie- og kulturkomite av 24. februar 2017, der komiteen ber om Kulturdepartementets vurdering av Representantforslag 26 S (2016-2017) Anno 2020 – Et krafttak for den immaterielle kulturarven.

Representantene tar opp viktige problemstillinger i tilknytning til immateriell kulturarv og truede tradisjonshåndverk og fremmer interessante forslag som kan bidra til å styrke bevaringsarbeidet.

Som representantene påpeker, har Kulturdepartementet gitt Norsk kulturråd oppdraget med å koordinere arbeidet med oppfølging av UNESCO-konvensjonen om vern av immateriell kulturarv. Det er departementets vurdering at Norsk kulturråd følger opp dette arbeidet på en god måte.

Et av de seneste tiltakene på feltet, er nettstedet www.immateriellkulturarv.no, et nettsted Norsk kulturråd spesifikt har etablert for å få en fortegnelse over norsk immateriell kulturarv innen rammen av UNESCO-konvensjonen, der en synliggjør mangfoldet og styrker kunnskapen om immateriell kulturarv i Norge. På denne siden kan tradisjonsbærere og utøvermiljøene selv direkte registrere bidrag til fortegnelsen.

Representantene nevner Norsk Håndverksinstitutt, som via tilskuddet til Stiftelsen Lillehammer museum mottar årlig driftstilskudd fra Kulturdepartementet, og deres arbeid med å dokumentere, bevare og fremme tradisjonelt håndverk som kunnskap, kul-

tur og yrke samt øke samfunnets kjennskap til og respekt for håndverkstradisjoner.

Vi kan også nevne NTNUs bachelorprogram i tradisjonelt bygghåndverk, som i tillegg til grunnfinansiering fra KD også mottar tilskudd fra både KUD og KLD. For øvrig viser departementet også til Unesco-konvensjonen om immateriell kulturarv i de ordinære tilskuddsbrevene til museene.

Representantene påpeker at Digitalt fortalt, et nettprosjekt i regi av Norsk kulturråd, er faset ut. Dette prosjektet var opprinnelig tenkt å være et ett-årig prosjekt knyttet til Kulturminneåret 2009, selv om det ble videreført i flere år etter dette. En permanent driftsløsning ble vurdert, men det ble konkludert med at Digitalt museum – som er museenes primære fellesplattform for formidling av digitale samlinger – ville være den beste løsningen for formidling av det eksisterende innholdet i Digitalt fortalt. Her blir den immaterielle kulturarven dokumentert og tilgjengeliggjort på lik linje med den mer tradisjonelle, materielle kulturarven, i en løsning med opp mot 1,6 mill. brukere hvert år. Kulturdepartementet legger til grunn at dette er en god løsning for Digitalt fortalt.

De fire konkrete forslagene representantene ønsker at Stortinget skal be regjeringen om å fremme, har alle budsjettmessige implikasjoner. Disse vil regjeringen måtte vurdere og behandle på vanlig måte i den ordinære budsjettprosessen. Hvilke konklusjoner som trekkes, kan jeg ikke forskuttere på dette tidspunktet.